

DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2020.04.004>
УДК: 94(477)«14»+929.5

Станіслав Келембет
кандидат історичних наук, доцент,
докторант Інституту історії України НАНУ
(сектор досліджень історії Київської Русі)
(Київ, Україна), stas.kelembet@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2174-627X>

Князь Федір (Федюшко) Любартович: володіння в коронній Русі та їх державно-правовий статус

Анотація. Мета дослідження полягає у висвітленні умовного «другого періоду» життя Федора Любартовича, який він провів в основному на руських землях Польського королівства (орієнтовно 1406/1407–1431 рр.), а також у визначенні складу тогочасних володінь князя, їх державно-правового статусу. **Методологічну основу** становлять принципи історизму, науковості, об'єктивності, системності. Застосовано такі загальні та спеціальні методи, як аналіз, синтез, історично-хронологічний, порівняльно-історичний, історично-системний, внутрішня й зовнішня критика джерел, порівняльна текстологія. **Наукова новизна.** Зібрано, проаналізовано та систематизовано максимум інформації, що стосується досліджуваного періоду біографії Федора Любартовича; складено повний і критично перевірений список його «жидачівських грамот» (у тому числі з використанням деяких неопублікованих текстів, що містяться в Коронній метриці); визначено державно-правовий статус володінь, належних князеві на території Польського королівства. **Висновки.** Стосунки Федора (Федюшка) Любартовича з його двоюрідним братом королем Владиславом Ягайлом у першій третині XV ст. (на відміну від кінця XIV ст.) були стабільно-приятними. Найвірогідніше в 1406–1407 рр. князь отримав пристойні володіння в руських землях Польського королівства, а саме Стрий, Жидачів і Коропець з округами-повітами (*districtus*). Проте це не були повноцінні удільні князівства, а лише пожиттєві держання (*tenuta*), що надавалися близьким родичам Ягайла. В їх межах Любартович мав право юрисдикції над місцевими феодалами, але не міг надавати земельні володіння, оскільки власником останніх залишався польський король. Таким чином, термін «Жидачівське князівство», який можна зустріти в новітній літературі, не зовсім коректний. Федір Любартович усе життя залишався вірним православ'ю. Князь офіційно був держателем і титором Унівського монастиря, а після смерті його ім'я внесли до кількох православних пом'яників.

Ключові слова: Федір Любартович, Владислав Ягайло, Стрий, Жидачів, Коропець, жидачівські грамоти, пожиттєве держання.

Наприкінці XIV ст. одним із найзначніших «удільних» князів Великого князівства Литовського був Федір (Федот) Любартович – двоюрідний брат великого князя, із 1386 р. короля польського Владислава II Ягайла Ольгердовича, а також Вітовта Кейстутовича, який у 1392 р. став намісником Ягайла (спочатку саме так) у Литві. Після смерті Любарта (Дмитра) Гедиміновича, великого князя володимирського й луцького, у 1383–1384 рр. Федір успадкував усі величезні володіння батька на Волині. Але втримати їх не зміг. У 1386 р. він змушений був відступити

Ягайлові кращу частину своєї отчини – Луцьку землю, через деякий час надану королем Вітовтові. У 1393 р. Федір Любартович, «Божою милістю князь володимирський», отримав від Ягайла в тимчасове держання (а не суверенне володіння) Сіверську землю. Тоді ж, або максимум за кілька років, у нього було відібрано рещту Волині – Володимирське князівство. Невдовзі те саме сталося, як можна припустити, і з сіверським Черніговом (1395 р.?). У результаті ображений «Федюшко» опинився за кордоном: у січні 1398 р. він разом з іншим вигнанцем, Свидригайлом Ольгердовичем (рідним братом польського короля), перебував в Угорщині, звідки вони звернулися по допомогу до великого маістра Тевтонського ордену¹.

Після цього впродовж семи років про Любартовича немає згадок у джерелах. Ми схилиємося до варіанту, що він, повернувшись з Угорщини разом зі Свидригайлом у 1398 р., отримав назад своє попереднє новгород-сіверське держання. Але з 1411 р. як резиденція Федора регулярно згадувався Жидачів у польській Русі, котрий раніше, очевидно від 1404 та щонайпізніше до 1408 рр., перебував у держанні Свидригайла. Восени 1406 р. останній отримав значні володіння на литовській Сіверщині – Брянськ і Стародуб, розташовані на північ від Новгорода-Сіверського. Зіставляючи ці факти, видається логічним запропонувати таку версію: Любартович відступив Свидригайлові Новгород-Сіверський, суміжний із новими володіннями Ольгердовича, а взамін отримав Жидачів і Стрий – звичайно, зі згоди, якщо не ініціативи короля Ягайла. Нечисленні звістки джерел, що збереглися про Федюшка впродовж першої третини XV ст., свідчать про його приязні стосунки з польським монархом. Перша з таких відноситься до 1405 р., коли Федір Любартович, «брат любий» Ягайла, перебував при ньому в польському Сандомирі. Мабуть, тоді Федюшко був ще правителем Новгорода-Сіверського, приїхавши до Польщі як гість короля. У цьому плані показово, що згаданий разом із ним Лингвеній (Семен) Ольгердович також був приїжджим із Великого князівства – мстиславським князем².

У цій статті ми розглянемо період життя Федора Любартовича, проведений ним поза Великим князівством Литовським – з 1406–1407 (орієнтовно) по 1431 рр. Ця тема особливо цікава, адже він належав до вкрай нечисленної групи литовсько-руських Гедиміновичів, котрі володіли землями в межах Польського королівства³. Завданням дослідження буде виявлення у джерелах максимально можливої інформації про князя, її критичний аналіз (за необхідності) та систематизація, включаючи визначення правового статусу володінь.

У Любартовича загалом склалися досить приязні відносини з королем Владиславом Ягайлом. 15 липня 1410 р. князь Федюшко брав участь у Грюнвальдській битві. Ян Длугош свідчив, що тоді безпосередньо при особі Ягайла перебували «Phyeduszko alias Theodosius dux Lithuaniae» зі власним загоном, а також Сигізмунд Корибут[ович], названі племінниками короля по батькові («nepotes regii patruelles»)⁴. Останній дійсно був таким. Що ж стосується Федюшка,

¹ Див. докл.: *Келембет С.* Федір-Федот (Федюшко) Любартович, князь Луцький і Володимирський, державця Сіверський // Сіверянський літопис. – 2018. – №6. – С.13–21, 26–32.

² Там само. – С.21–24, 32–35.

³ Такими значними князями були ще Федір і Свидригайло Ольгердовичі, Сигізмунд Корибутович. Крім того, дрібні володіння в Польському королівстві, фактично на правах рядової шляхти, мали сини та онуки Федора Ольгердовича (власники кількох сіл у Холмській землі, від одного з яких онуки писалися князями з Кросничина), а також троє нащадків князів Пінських (відомі в Короні як Ольшанський, із Биніська, із Липовця, з Ольховичів – за селами у Львівській землі, отриманими внаслідок шлюбу з місцевою шляхтянкою).

⁴ *Dlugossii J.* Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. – Liber X-XI. – Varsaviae, 1997. – P.104. У літературі зустрічається твердження про «участь окремої хоругви Жидачівського князівства у Великій війні з Тевтонським орденом 1409–1411 рр. та у найбільшій битві цієї війни – Грюнвальдській. До нашого часу зберігся прапор

то в історіографії до недавнього часу домінував погляд Ю.Вольфа, який ототожнював його з Федором Любартовичем⁵ – насправді двоюрідним братом Ягайла (з сучасних дослідників таку ідентифікацію поділяє, наприклад, Я.Тенговський⁶). Лише З.Радзимінський уважав Федюшка, як і Сигізмунда Корибутовича, дійсно племінником короля. А оскільки під 1431 р. Я.Длугош також назвав Федюшка племінником Ягайла, дослідник дійшов висновку, що він міг бути лише старшим сином Федора Ольгердовича⁷.

Відносно нещодавно стосовно особи князя Федюшка 1410 р. з'явилася ще одна версія. Перекладачка найновішого академічного видання твору Я.Длугоша польською мовою передала латинське «*nepotes regii patruelis*» як «стриєчні *брати* короля». Це цілком відповідало б спорідненості Федора Любартовича з Ягайлом. Але в коментарі до польського перекладу зазначено: «Федюшко, правдоподібно син князя Василя пінського з лінії Кейстута (так! – С.К.), не був братом стрієчним Ягайла»⁸. Трохи пізніше цю ж версію розвинув А.Кузьмін, котрий, переклавши вказане Я.Длугошем означення як «племінник по батькові», дійшов такого висновку: «Однак якщо враховувати ступінь спорідненості, відзначений Яном Длугошем, то жоден із литовських князів на ім'я Федір, за винятком Федора (Федюшка) Васильовича пінського, не підходить на роль племінника короля»⁹. Федюшко Васильович, онук чи правнук Наримунта Гедиміновича, згадується лише в одному акті свого батька кінця XIV ст. Якщо він і був живим на 1410 р., то як власник не дуже значного уділу на території Великого князівства Литовського навряд чи міг входити до найближчого оточення польського монарха. У джерелах упродовж 1398–1426 рр. з рідкісною формою імені «Федюшко» фігурує лише Любартович, по батькові якого чітко вказане в кількох документах. Я.Длугош цілком міг включити його до означення «*nepotes regii patruelis*», так би мовити, «у зв'язці» з Сигізмундом Корибутовичем – реальним племінником Ягайла.

Подальші згадки про Федюшка Любартовича (окрім його власних грамот, про які йтиметься нижче):

– 1413 р., 18–22 березня – князь Федюшко перебував при дворі короля Ягайла, який 18-го числа прибув у Нове Місто (Корчин), а 22-го переїхав звідти до Приманкова. При цьому щоденно з королівського скарбу «*Duci Feduschoni*» виділялися кошти на купівлю риби, олії та пива. 14–29 серпня того ж року князя Федюшка знову згадано при королівському дворі у Віслиці, а вранці 30 серпня польське монарше подружжя відбуло на Русь («*ad partes Russie*»)¹⁰.

цієї хоругви із зображенням герба князівства (знаходиться у Львівському історичному музеї)» (див.: *Пана І. Жидачівське князівство (1393–1442) і Гедиміновичі: спірні питання історії* // Фортеця: Збірник заповідника «Густань». – Кн.2. – Л., 2012. – С.179). Ця інформація достовірною бути не може: Я.Длугош детально описав усі 51 хоругву Польського королівства, що брали участь у битві, але ніякої Жидачівської серед них немає; князь Федюшко знаходився у загоні особистої охорони Ягайла під малим королівським прапором – білим орлом на червоному тлі (див.: *Гагуа Р. Грюнвальд в источниках: «Хроника конфликта Владислава, короля Польши, с крестоносцами в год Христов 1410»*. – Пинск, 2009. – С.84–94; про конкретну хоругву на с.93, 95).

⁵ *Wolff J. Ród Gedimina*. – Kraków, 1886. – S.75.

⁶ *Tegowski J. Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*. – Poznań; Wrocław, 1999. – S.241.

⁷ *Radziminski Z.L. Monografia XX. Sanguszków oraz innych potomków Lubarta-Fedora Olgerdowicza X. Ratneńskiego*. – T.I. – Lwów, 1906. – S.38–41, 50–52. Про помилковість цієї версії див.: *Келембет С. Федір-Федот (Федюшко) Любартович...* – С.24–25.

⁸ *Długosz J. Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*. – Warszawa, 2009. – Кs.10-11 / Przekł. z łac. J.Mrukówna, red. i kom. K.Pieradzka. – S.122, przyp.371.

⁹ *Кузьмін А. В. Титулованная знать Великого княжества Литовского в «Великой войне» 1409–1411 гг. против Утевонского ордена // Вялікае княства Літоўскае і яго суседзі ў XIV–XV стст. Саперніцтва, супрацоўніцтва, урочкі*. – Мінск, 2011. – С.54–56.

¹⁰ *Rachunki dworu króla Władysława Jagielly i królowej Jadwigi z lat 1388 do 1420 / Wyd. F.Piekosiński // Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia*. – T.XV. – Cracoviae, 1896. – P.421–444.

– 1415 р., 5 жовтня (?) – в Озимині (село Дрогобицького повіту) при Ягайлові були присутні «найясніші князь Федько і князь Гурко» («*illustrissimo duce Ffyedkone et duce Hurkone*»)¹¹. З.Радзимінський уважав, що йдеться про Федора Ольгердовича та його сина (яким справді був Гурко)¹². Ми з такою думкою погодитися не можемо: Федір Ольгердович ніколи не вживав зменшувальної форми імені, а помер, очевидно, не пізніше 1404 р.¹³

– 1418 р., 28 липня – у Кракові у судовій справі фігурували Василько, Якоб і Данило, «дворові найясніших володарів панів Федюшка, Гурка та Романа князів із Русі» («*familiares Serenissimorum Principum dominorum Fedzusskonis, Vrkonis, et Romani Ducum de Rusia*»)¹⁴. Мабуть, тоді й самі князі (двоє останніх – сини Федора Ольгердовича) також знаходилися в Польщі.

– 1423 р., 10 червня – перебуваючи у Дрогобичі, король Ягайло видав запис Миколаєві «z Fulsztyna» «за поданням славетного князя» («*ad relationem inclity ducis*») «*Feduskonis Wlodimiriensis et Strioviensis*»¹⁵.

– 1426 р., 24 квітня – в акті Ягайла, виданому в Городку, першим серед свідків (у тому числі чотирьох князів) згаданий «*Feduschkone Luborthowic*» «брат наш любий» («*fratre nostro dilecto*»)¹⁶.

Щодо володінь Федюшка Любартовича впродовж перших десятиліть XV ст., єдиний документ, в якому він фігурував зі своїм «удільним» титулом, це грамота від 1423 р., де князя названо «*Wlodimiriensis et Strioviensis*». Як зазначив О.Галецький, поданий титул свідчить «не тільки, що осередком його тамтешнього уділу був Стрий, але доводить теж, що він не зрікався своїх претензій на Володимир», що відбилося навіть у королівському документі¹⁷. Дійсно, Володимир-Волинський Любартович утратив ще в 1390-х, а в 1420-х рр. це місто з повітом належало великому князеві Вітовту. Щодо Стрия, то в 1404 р. «*districtus Strij*» разом із «*terram Zudaczoviensem*» отримав у держання Свидригайло Ольгердович¹⁸. Під владу Любартовича обидві вказаних області, слід гадати, також перейшли одночасно, за нашою версією – у 1406–1407 рр. Судячи з того, що в акті від 1423 р. Стрий включено до титулу князя Федюшка (на відміну від Жидачева), саме це містечко розглядалося як основний центр володінь Любартовича в коронній Русі.

При цьому необхідно зазначити, що у Стрийському повіті Федір Любартович не був суверенним «удільним» князем, зокрема не мав тут права надання земельних володінь – воно залишалося за польським королем, про що прямо свідчать принаймні два його акта. Так, 8 липня 1427 р., перебуваючи у Дрогобичі, Ягайло особисто надав стрийському парафіяльному костелові «село Ходовичі у землі Руській і тому

¹¹ Codex epistolaris saeculi decimi quinti. – Т. II / Collectus opera A. Lewicki // Monumenta mediaevi historica res gestas Poloniae illustrantia. – Т. XII. – Cracoviae, 1891. – P. 78–79, nr 65 (за оригіналом). Елементи дати не збігаються: ранок після св. Франциска, тобто 5 жовтня, у 1415 р. припадав на суботу, а не на вівторок.

¹² Radziminski Z.L. Monografia XX. Sanguszków... – S. 41–42.

¹³ Келембет С. Федір Ольгердович, князь Кобринський, Ратенський та Жидачевський // Ukraina Lithuanica: студії з історії Великого князівства Литовського. – Т. IV. – К.; Кам'янець-Подільський, 2017. – С. 160–161; Його ж. Федір-Федот (Федюшко) Любартович... – С. 22–23.

¹⁴ Starodawne prawa polskiego pomniki / Wyciągnął i wydał A.Z. Helcel. – Т. II. – Kraków, 1870. – S. 230, nr 1592.

¹⁵ Halecki O. Z Jana Zamojskiego inwentarza archiwum koronnego // Archiwum Komisji Historycznej. – Т. XII. – Cz. I. – Kraków, 1919. – S. 156 (переста другої половини XVI ст.).

¹⁶ Александрович В. Українське малярство XIII–XV ст. – Л., 1995. – С. 187, 190, 193 (публікація за облятою 1589 р. та похідними від неї списками 1633 і 1635 рр.).

¹⁷ Halecki O. Z Jana Zamojskiego... – S. 156.

¹⁸ Келембет С. Федір-Федот (Федюшко) Любартович... – С. 20, 22–23.

окрузі Стрийському розташоване» («willam Chodowicze in Terra Russiae et eodem Districtu Striensi sitam»). У документі згадувалося, що католицька Стрийська парафія підпорядковувалася єпископові Перемишля. Сам же Стрий, який був на маґдебурзькому праві («jure thewtonico»), тут чітко названо королівським володінням («у містечку *нашому* Стрий» / «in oppido nostro Stry»)¹⁹. Що ж до Федора Любартовича, то він міг лише попросити короля про надання – навіть для своїх найближчих слуг-васалів. Зокрема 1 червня 1431 р. Ягайло, задовольняючи прохання «найсвітлішого князя Федюшка брата нашого дорогого» («preclari ducis Fyeduskonis fratris nostri carissimi»), записав його маршалкові Миколаєві Раховському 40 марок на «селі *нашому* Стенява у землі Руській та окрузі Стрийському» («villam nostram Stenyawa in terra Russie et districtu Striensi»)²⁰. Як бачимо, Стрийський «districtus», хоча й відданий у держання Федюшкові, залишався коронним повітом, тобто ні про який Стрийський «уділ» чи то «князівство» не йдеться. Жодного акта самого Любартовича, виданого у Стрию, ми взагалі не знаємо.

Зате відомо цілих одинадцять судових вироків Федора Любартовича, винесених ним «в нашем дворѣ въ Зудечевѣ» впродовж 1411–1430 рр., що стосувалися розмежування володінь між панами Жидачівського повіту. Ця вкрай цікава документальна серія, видана від імені православного князя й написана кирилицею на місцевій мові для руських земель Польського королівства, де всі адміністративні уряди давно обіймали поляки-католики, справді унікальна. Тим більше, що п'ять із зазначених «жидачівських грамот» збереглися в пергаментних оригіналах (до Другої світової війни перебували в родинній бібліотеці графів Дідушицьких у Львові, нині у Краківському національному, колишньому державному архіві під сигнатурами ADzied perg III/01-05²¹). Два документи відомі за офіційно затвердженими копіями, де кириличний текст транслітеровано латинкою; три – за латинськими перекладами XVI–XVIII ст., також офіційно затвердженими; один – лише за реґестом XVIII ст.

Утім на початку ХХ ст. З.Козіцький уважав дві грамоти Федора Любартовича (в пізніх латиномовних об'лятах) фальсифікатами, виготовленими в майнових інтересах Дідушицьких²². Цю ідею максимально розвинув З.Радзимінський, який визнав підробками *всі* документи Любартовича, керуючись такими аргументами:

1) грубість пергаменту деяких грамот та характер їх письма, що «радіше у другій половині XVI, ніж на початку XV ст. зустрічається»²³ (при цьому трохи нижче в тексті найдавнішу оригінальну грамоту, котру З.Радзимінський уважав зразком для виготовлення інших, він проголосив фальсифікатом навіть «попри те, що пергамент та письмо не викликають жодної підозри»²⁴);

2) деякі мовні звороти і правничі вирази, які начебто «в руських документах із тієї епохи не з'являються»;

¹⁹ Документ включено до підтвердження Сигізмунда Августа від 19 червня 1570 р. Реґесту зі 109-ї книги Коронної метрики див.: *Matricularum Regni Poloniae summaria* / Ed. T.Wierzbowski (далі – MRPS). – Pars V. – Vol.1. – Varsaviae, 1919. – P.238, nr 4204. Повний текст (р.97–101, звідси цитати) доступний: http://agadd2.home.net.pl/metrykalia/MK/0109/PL_1_4_1-109_0102.html. Польський переказ змісту: *Prochaska A. Historia miasta Stryja*. – Lwów, 1926. – S.78.

²⁰ *Materiały archiwalne wyjęte głównie z metryki litewskiej od 1348 do 1607 r.* / Wyd. A.Prochaska. – Lwów, 1890. – S.61, nr 74 (за оригіналом); *Radziminski Z.L. Monografia XX. Sanguszków...* – S.43 (помилково ототожнює Федюшка з Федором Ольгердовичем, який нібито тут востаннє згаданий як живий).

²¹ Їх реґести див.: *Dokumenty pergaminowe Oddziału I Archiwum Państwowego w Krakowie do 1600 r.* (<https://docplayer.pl/52708383-Dokumenty-pergaminowe-oddzialu-i-archiwum-panstwowego-w-krakowie-do-1600-r.html>).

²² *Kozicki Z.D. W sprawie rodowodu X.X. Sanguszków // Sprawa początków rodu XX. Sanguszków.* – Lwów, 1901. – S.110–111.

²³ *Radziminski Z.L. Monografia XX. Sanguszków...* – S.20.

²⁴ *Ibid.* – S.23–24.

3) більшість свідків у грамотах Федора Любартовича – «то люди мало, або цілком незнані – слід сумніватися, аби такими тільки себе оточував син потужного й в історії гучного володаря Волині Любарта Гедиміновича!»²⁵.

З.Радзимінський дійшов висновку, що «підроблення межових актів на Жидачівщині, судячи з наведеного вище, стало, так би мовити, на порядку денному». На думку дослідника, після арешту в 1409 р. Свидригайла, котрий володів Жидачевом із 1403 р., і до його силового звільнення руськими князями в березні 1418 р., місто нікому віддане не було. Тож за цього майже дев'ятирічного «жидачівського безкоролів'я» князь Федір Любартович міг час від часу за дорученням монарха («de mandato regis») здійснювати там управління й «суди відправляти, котрих пам'ять серед зем'ян жидачівських залишаючись, надихнула їх думкою, при підробці тих межових вироків, задля легшого уникнення звинувачень і важчого доведення фальшування приписати їх радше нерегулярному, ніж постійному, правителеві». Уважаючи жидачівські грамоти Любартовича фальсифікатами, З.Радзимінський натомість визнав достовірними два аналогічних акта Федора Ольгердовича. Цей князь, на думку дослідника, мав отримати Жидачів у 1418 р., після втечі з в'язниці Свидригайла²⁶. Однак аргументація такої тези (корегування помилкової дати, указаної в пізньому списку грамоти Ольгердовича) із джерелознавчого погляду неприйнятна. Крім того, Федір Ольгердович явно помер не пізніше 1404 р.²⁷

Інші доводи З.Радзимінського також не витримують критики. О.Купчинський, виходячи зі змісту й форми грамот, версію про фальсифікацію їх категорично відхиляє, указавши, зокрема, що більшість згаданих у них свідків відомі також і за іншими актами²⁸. І.Папа зазначає, що помилки в пізніших польських та латинських перекладах можна пояснити неухважністю переписувачів, недостатнім знанням мови. Дані зі «Словника староукраїнської мови» засвідчують, що в тогочасних українських документах сумнівні для окремих дослідників вирази «оуморень» (скасовувані, анульовані), «фалшевні» (підроблені, фальшовані), «обчыи» (чужі), «очистити» (довести свою правоту, виправдатися) досить поширені. Важливим аргументом на користь правдивості грамот виступає той факт, що в конфлікті Івашка Дідушицького й Татомира Балицького документи першого було визнано фальшивими. Дивно, щоб Дідушицькі, підробляючи грамоти, виставляли свого предка фальсифікатором. За родинною легендою останні мали виводитися від похресника короля Данила. І.Мицько висловив припущення, що це могло бути причиною появи грамот із датами «1263» та «1274», проставленими на місці вискоблених оригінальних пізніше як спроби підтвердження давності роду²⁹.

Додамо також, що окремі грамоти Федора Любартовича відомі за королівськими підтвердженнями 1514, 1523, 1555 рр. у складі Коронної метрики. Отже ні про яке фальшування їх у другій половині XVI ст. (за З.Радзимінським) не може бути мови. Крім того, довелося б визнати, що підробки не спромоглися розпізнати навіть спеціалісти з Коронної канцелярії. Нарешті, до оригінальних актів були привішені князівські печатки, принаймні одна з яких збереглася до нашого часу. Підсумовуючи сказане, питання про гадану фальсифікацію грамот Федора Любартовича слід визнати закритим.

²⁵ Ibid. – S.20–21.

²⁶ Ibid. – S.25–26.

²⁷ Келембет С. Федір Ольгердович... – С.156–158, 160.

²⁸ Купчинський О. Забуті та невідомі староукраїнські грамоти XIV – першої половини XV ст. // Записки Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. – Т.ССXXXIII. – Л., 1997. – С.351, 354.

²⁹ Див.: Папа І. «Жидачівські грамоти» князя Федора Любартовича: проблема автентичності // Княжа доба: історія і культура. – Вип.6. – Л., 2012. – С.296.

Далі наводимо хронологічний огляд усіх відомих жидачівських актів Федора Любартовича. Опис кожної грамоти містить такі елементи: дата й загальний зміст документа; короткі відомості про оригінал або списки тексту, його публікації; згадки посадових осіб та перелік свідків, місце, час видачі, за необхідності – обґрунтування дати³⁰.

1) 1410-ті рр. – князь Федір Любартович виніс вирок «у справі межовій між Івашком Дідошицьким власником Szychowa (Siechowa) та Давшацькими, Лодавшецькими і Лотатніцькими власниками Лотатнік». Документ відомий лише за «сумаріушем» родинних актів, укладеним Т. Дідошицьким та представленим, разом із пергаментними руськомовними оригіналами, до губернського правління 4 вересня 1775 р. Тут акт було подано як найстарший і датовано 1400 р.³¹ Оскільки Івашко Дідошицький фігурував у грамотах 1411–1413 рр., а з 1421 р. рід Дідошицьких представляли вже інші особи, то вказаний документ, напевне, слід віднести до 1410-х рр.

2) 1411 р., 29 червня – Федір Любартович затвердив розмежування володінь пана Татумира Берлича Струтинського та пана Данила Задеревецького й Рожнятовського між їхніми маєтками Струтином і Рожнятовим на користь Задеревецького. Текст акта опубліковано за латинським перекладом із руського оригіналу, підтвердженим у 1514 р. Сигізмундом I, а в 1637 р. з оригіналу вказаного підтвердження облятованим у Жидачівському гродському суді³². Список підтвердження 1514 р. зберігся й у складі Коронної метрики³³. Дата видачі та свідки документа:

«Діялося в нашому дворі Жидачеві у свято св. Петра апостола, і біля цього присутні були свідки (імена див. нижче в латинському тексті – С.К.), та інших багатьох добрих панів біля цього – присутні були. І у закріпленні цього привісили печатку нашу року народження Господа 1411-го» («Actum est in nostra Curia Zydaczow pro Festo S. Petri Apostoli et circa hoc praesentes fuerunt Testes, Dominus Dymiter Chodorowski Wołczynowicz; D. Iwan Koroway; D. Senko Procewicz; D. Iwaszko Dzieduszycki; D. Iwaszko Boryński; D. Tatumir Balicki, et alii quam plures boni Domini circa haec – praesentes fuerunt. Et in Robur harum appendimus Sigillum nostrum anno Nativitatis Domini 1411mo»).

У списку Коронної метрики Татумира названо не «Berlicz», а «Bericz» (двічі). Та головне, тут доволі суттєво відрізняється перелік свідків: Дмитро Процевич (а не Ходоровський Волчинович), Івашко Дідошицький (на другому, а не на четвертому

³⁰ Жидачівським актам Федора Любартовича присвячено спеціальну статтю (див. прим.29). Утім вона містить кілька вагомих вад. По-перше, не приділено належної уваги питанням хронології, через що акти пронумеровано та наведено в майже довільній послідовності. По-друге, узагалі не враховано деякі грамоти (зокрема опубліковані раніше О.Купчинським), а латинський текст одного акта прийнято за переклад кириличного, насправді окремого від нього (див. нижче «жидачівські грамоти» №5–6). По-третє, до грамот Федора Любартовича чомусь віднесено документи Федора Ольгердовича, причому текст одного з них наведено двічі, за двома різними публікаціями, як два різних документи під окремими номерами.

Цитати з оригінальних грамот наводитимемо за: *Розов В.* Українські грамоти. – Т.І: XIV в. і перша половина XV в. – К., 1928 (далі – УГ). Надрядкові літери внесено до рядків, скорочення під титлами розкрито, написання з великої літери – за сучасними правилами, кириличні літери-цифри під титлами відтворено арабськими, пунктуація наша (в оригіналах використана лише крапка, проставлена ледь не після кожного слова).

³¹ *Kronika domowa Dzieduszyckich.* – Lwów, 1865 (далі – KDD). – S.31.

³² *Petruszewicz A.* Materiały historyczne // *Przegląd Archeologiczny.* – Z.I. – Lwów, 1882. – S.80–84, nr IV (автор публікації вважав, що рік видачі прочитаний помилково, з огляду на перелік свідків, близький до оригінальних актів Федора Любартовича 1421 та 1430 рр.); *Пана І.* «Жидачівські грамоти»... – С.300–302, №2.

³³ Регести з кн.28 метрики: MRPS. – Pars IV. – Vol.1. – Varsoviae, 1910. – P.137, nr 2350; Pars IV. – Vol.3. – Varsoviae, 1915. – P.373, nr 486. Повний текст онлайн: http://agadd2.home.net.pl/metrykalia/MK/0028/PL_1_4_1-028_0271.html

місці), Іван Коровай, Сенько Процович, Івашко Борнський (!), Татумир Балицький. Чим пояснюються відмінності списку метрики зі списком 1637 р. – сказати важко, оскільки обидва вони були переписані з оригіналу підтвердження 1514 р. Більш достовірним видається текст 1637 р. Якщо це так, то в Коронній метриці маємо справу з недбалістю (неуважністю) писаря. Водночас у тексті метрики рік видачі вказано не цифрою, а прописом – «тисяча чотириста одинадцятого» («millesimo quadringentesimo undecimo»).

3) 1411 р., 17 грудня – Федір Любартович судив пана Данила Дажбоговича Задеревецького з братами Облазницькими з приводу розмежування їхніх володінь. Акт зберігся в пергаментному оригіналі (з колишньої бібліотеки графів Дідушицьких у Львові, №1)³⁴ і заслуговує на особливу увагу. Це *єдина* жидачівська грамота Федора Любартовича, де він ужив формулу «Божою милістю», право на використання якої мали лише суверенні правителі: «Божій милости мы князь Федоръ Любортовичъ».

«А на розъздѣ были земляне, и панъ Ленько Зарубичъ, воевода Зудечовский, панъ Коровай Процевичъ, панъ Костько Повистливчичъ, панъ Татумиръ Балицкий, панъ Драгомиръ Володимерецкий, панъ Івашко Дѣдошицкий, панъ Манько Ардевовичъ, а Осташь Голобуть. [...] А на то есмь дали Облазничомъ сесь нашъ листъ под нашею печатью. А к тому й нашихъ слугъ, земляньскихъ печати [...] А при томъ были судѣ й свѣдци: панъ Ходко Чемеръ, панъ Ленко Зарубичъ, воевода Зудечовский, панъ Коровай Процевичъ, панъ Драгомиръ Володимерецкий, панъ Костько Повисливчичъ, панъ Татумиръ Балицкий, панъ Лучка войтъ Сольский, плебанъ Зудечовский Миколай, й Голобуть, й Брыляръ, а йныхъ много было при томъ добрыхъ людей. А писанъ оу Зоудечовѣ на святыхъ Трехъ отроковъ, под лѣто Божья naroженья 1000 лѣто 400 лѣто й первого на дцять лѣта».

4) 1412 р., 15 серпня – Федір Любартович, розглянувши скаргу пана Івашка Дідошицького на пана Федора Чолганського, визнав правоту другого, «навічно» затвердивши межу між Чолганями й Дідошицями. Документ відомий за підтвердженням 1555 р., унесеним до Коронної метрики, де руський текст транслітеровано латиницею³⁵.

«Mi thedi z rosutku naseho buducz i w Zidaczewi w piathok przed Swiathoiv Troiczeiv odeslalismo ich na polie svoliwsiy im rok po swiathom Petri w poniedelok, y sami jismo wijichali y s nami pan Jan z Niedoborowa, pan Jan Swinka [?] y[z] Zelienywa, pan Malochsy pisar korolewski, pan Dmither Chodorowski, pan Danilo Zadereweczki, pan Wolczko Luceshczycz y inich mnoho wiry godnich. [...] A list pisan i dan w Zidaczewy miesiaczia awhusta piathinasty den, pod lethy narozyna hospoda nasseho Isus Christa thysiacznoho czothyrysothnego y wthoroho nadiesiath litha»³⁶.

³⁴ Dokumenty pergaminowe Oddziału I Archiwum Państwowego w Krakowie do 1600 r. – ADzied perg III/01 (peresta під датою 1411.01.17 або 12.17); підтвердження короля Сигізмунда Августа 1555 р.: ADzied perg I/26 (peresta під 1555.05.18, підтверджувальний акт тут помилково датований 1411.06.01). Публікації: Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej (далі – AGZ). – Т.III. – Lwów, 1872. – S.164–166 (за неточним польським перекладом у підтвердженні 1555 р.; між іншим, замість «трехъ отроковъ» тут вказано «trzech Krolow», звідси виводиться помилкова дата 6 січня); УГ. – С.77–80, №43 (за оригіналом); *Пана І. «Жидачівські грамоти»...* – С.298–299, №1 (за оригіналом).

³⁵ *Купчинський О.* Забуті та невідомі староукраїнські грамоти... – С.351–352 (тут запис помилково віднесено до 1564 р.). Текст підтвердження від 11 лютого 1555 р., у кн.85 Коронної метрики, доступний онлайн: http://agadd2.home.net.pl/metrykalia/MK/0085/PL_1_4_1-085_0136.html і далі.

³⁶ Напевне, саме цей акт, перший із двох, що стосувалися «розмежування Дідушиць Івашка від Чолган Федора

5) 1413 р., 20 вересня – Федір Любартович, розглянувши скаргу пана Івашка Дідошицького Мілічича на пана Татомира Балицького з приводу того, що він «забрав собі вепрів» («recepit sibi porcoss») у його лісі, затвердив межі між їхніми маєтками Дідошицями та Баличами. Грамота відома за латинським перекладом руського оригіналу, підтвердженим Сигізмундом I у 1523 р. і внесеним до Коронної метрики³⁷. Опублікована за випискою 1761 р. з книг Жидачівського гродського суду у складі ще більш пізнього підтвердження Августа III³⁸. Для розмежування князь вислав «пана Ленька старосту жидачівського до того кордону» («Dominum Lienko Capitaneum Zydaczowiensem ad istas granicies»). Цей документ було видано панові Дідошицькому:

«Ми до затвердження його справи дали свою грамоту Івашкові Дідошицькому та печатку нашу до тієї грамоти привісили – за присутності свідків (імена див. нижче в латинському тексті – *С.К.*) й інших багато добрих представлених при тому були. Діялося у дворі нашому Жидачеві, дня святого Євстафія, року народження Господа тисяча чотириста тринадцятого» («Nos ad confirmationem ejus rei dedimus suas litteras Iwaskoni Dziedoshiczki et Sigillum Nostrum ad eas litteras appendimus – Præsentibus testibus Dominis Danilo Zadrzewiczski, Domino Sienko Proczowicz, Domino Moszofiey, Domino Drohomir, Domino Manko Orderowicz, Domino Prokop Nieniewicz et alii multi Boni præmissis interfuerunt. Actum in Curia Nostra Zydaczow, die Sancti Eustachii, Anno Nativitatis Domini Millesimo Quadringentesimo Tredecimo»).

6) 1413 р., 20 вересня – грамота в тій самій справі, видана пану Татомиру Балицькому, який виграв суд. Документ зберігся в пергаментному оригіналі (з колишньої бібліотеки Дідошицьких у Львові, №3)³⁹. Але річна дата в ньому була вискоблена й замінена на «1263». Уже М.Дідошицький справедливо зазначав: «Є також як той (попередній акт – *С.К.*) із р. 1413 виданий у день св. Євстафія, але рік на ньому вишкрябаний і замінений смішною датою р. 1263!»⁴⁰. Для розмежування спірних земель Федір Любартович

«выслали нашего оурядника, пана Ленка, старостоу Зудечевского, на тоу то границу. [...] А при том были свѣдци: пан Ленко староста, пан Задеревецкий Дмитръ, пан Сенко Процевич, пан Малофѣй, пан Драгомиръ, пан Манко Ардевови, пан Прокопъ Няневич, йныхъ досыгъ при том было добрыхъ. А мы есмо на то свой лист далі й печать свою привѣсили паноу Татомирови Балицкомоу на потвержение тыхъ границъ и врочищъ. А то ся дѣяло в нашем дворѣ въ Зоудечевѣ, на день святого мученика Остафия, под лѣты Рожества Христова 1000 лѣтъ. 263 лѣта».

Чолгановського», у «сумаріуші» Т.Дідошицького 1775 р. помилково віднесено до 1415 р. (див.: KDD. – S.33).

³⁷ Регести з кн.37 метрики: MRPS. – Pars IV. – Vol.1. – P.247, nr 4277; Pars IV. – Vol.3. – P.374, nr 499. Тут акт датований 16 липня 1413 р., але пам'ять святого великомученика Євстафія (див. у наступному акті) православна церква відзначає 20 вересня. Повний текст онлайн: http://agadd2.home.net.pl/metrykalia/MK/0037/PL_1_4_1-037_0920.html і далі.

³⁸ *Stadnicki K.* Synowie Gedymina. – Т.ІІ: Lubart xiażę Wolyński. – Lwów, 1853. – S.257–260; KDD. – S.III–VII, nr I.

³⁹ Dokumenty pergaminowe... – ADzied perg III/03 (регеста під нереальною датою 1393.07.28). Публікації: Акты, относящиеся к истории Западной России (далі – АЗР). – Т.І. – Санкт-Петербург, 1846. – С.42–43, №30/ІІ (у примітці зауважено: «Зубрицький зазначає, що в оригіналі літочисленні букви підчищено, щоб надати акту більшої давності; але ця підробка легко викривається»); KDD. – S.VII–IX, nr ІІ (транслітерація латиницею); *Головацкій Я.Ф.* Памятники дипломатического и судебного-делового языка русского в древнем Галицко-Володимирском княжестве и в смежных русских областях, в XIV и XV ст. // Науковий збірник, издаваемый литературным обществом Галицко-Русской Матлицы. – Вып.ІІ. – Л., 1868. – С.136–138, №XL/2, окремо с.44–46; УГ. – С.82–84, №45 (під вірною датою 20 вересня 1413 р.); *Пана І.* «Жидачівські грамоти»... – С.303–304, №4 (авторка помилково вважає, що латинським перекладом цього ж акта є текст, опублікований К.Стадницьким за списком 1761 р. – насправді окремішій документ із тієї самої справи).

⁴⁰ KDD. – S.33.

Пам'ять святого великомученика Євстафія (Плакиди) православна церква відзначає 20 вересня. Первісне ж число року, яке в оригіналі було вискоблене й замінено на нереальне, установлюється на підставі попереднього акта.

7) 1413 р., 20 вересня – Федір Любартович, розглянувши скаргу пана Івана Дідошицького на пана Федора Чолганського з приводу того, що він «захопив вепрів» («intercepit porcoss») у Чорному лісі й т.д., затвердив межі між їхніми маєтками Дідошицями та Чолганями. Документ відомий лише за латинським перекладом із руського оригіналу, зробленим й офіційно завіреним 16 жовтня 1775 р.⁴¹ Для нагляду за розмежуванням земель князь вислав «мого урядника пана Леона (Ленька Зарубича – С.К.) старосту жидачівського» («meum Officiale Domini Leonem Capitaneum Zydaczoviensem»). Його затвердженням і став цей акт, виданий Дідошицькому:

«У затвердження справи дали наш документ пану Іоанну Дідошицькому, і печатку нашу привісили до цього документа. Присутні ці були свідки (імена див. нижче в латинському тексті – С.К.), і багато інших; це діялося в нашому замку Жидачеві. Самого дня святого Євстафія Мученика, року від народження Христового 1274» («in confirmatione huius rei dedimus Nostrum Documentum Domino Joanni Didoszycki, et Sigillum Nostrum appendimus huic Documento. Praesentes huic fuerunt Testes Dominus Leo Capitaneus Zydaczoviensis, Dominus Simeon Procewicz, Dominus Malofij, Dominus Nicolaus Andrełowicz, Dominus Procopius Nenowicz, et plures alii; hocque Actum in Nostro Castro Zydaczoviae. Ipso Die Sancti Eustaffii Martyris, Anno a Nativitate Christi 1274»).

Зрозуміло, що вказаний рік видачі нереальний. Без сумніву, у протографі документа він з'явився тим самим шляхом, що й у попередньому акті. Обидві грамоти написані практично за однаковим формуляром, містять майже ідентичний перелік свідків та, головне, видані в один день пам'яті св. Євстафія (20 вересня) – як ми бачили, насправді 1413 р.⁴²

8) 1421 р., 26 жовтня – Федір Любартович, розглянувши скаргу пана Ігната Облазницького на пана Юрія Дідошицького «Кгоурьгешевича», що той позабрав вепрів у його діброві, затвердив межі між їхніми маєтками Облазницями та Дідошицями. Документ зберігся в пергаментному оригіналі (з колишньої бібліотеки Дідошицьких у Львові, №2)⁴³. Розмежування земель князь доручив провести під наглядом свого «врядника» пана Ленька, старости жидачівського. Його затвердженням і є цей документ, виданий Дідошицькому:

«Далі есмо ему лість пану Юрьєви Дѣдошицкомуу, печать свою привѣсилі есмы к томуу листу. А прі томь были свѣдци: пан Ленко староста Зудечовский, пан Дмитръ Волчкович, пан Сенко Процевич, пан Иван Коровай, пан Йвашко Бориньский, пан Прокопъ Няневич, йных добрых досытъ было при томь. А то ся дѣяло в нашомь дворѣ в Зоудечевѣ в день святого Дмитрия, под лѣты Рожества Христова 1000 лѣт и 421-го лѣта».

⁴¹ KDD. – S.IX–XI, nr III; *Пана І. «Жидачівські грамоти»...* – С.307–308, №7.

⁴² Напевне, саме цей документ, другий із тих, що стосувалися «розмежування Дідошиць Івашка від Чолган Федора Чолгановського», у «сумаріуші» Т.Дідошицького 1775 р. помилково віднесено до 1427 р. (див.: KDD. – S.33) – шляхом перенесення останньої цифри спотвореної дати «1274» на другу позицію (див.: *Radziminski Z.L. Monografia XX. Sanguszków...* – S.21–22).

⁴³ Dokumenty pergaminowe... – ADzied perg III/02 (переста під датою 1421.10.26(?)). Публікації: АЗР. – Т.I. – С.42, №30/I; KDD. – S.XI–XII, nr IV (транслітерація латиницею); *Головацкий Я.Ф. Памятники...* – С.135–136, №XXXIX/1, окремо с.43–44; УГ. – С.94–96, №52; *Пана І. «Жидачівські грамоти»...* – С.302–303, №3.

Православне свято великомученика Дмитра Солунського відзначається 26 жовтня (за католицьким Краківським календарем – 8 жовтня).

9) 1427 р., без денної дати – Федір Любартович, розглянувши скаргу пана Юсупа Гошовського, Микити Юрковича й Івана Михайловича на Негрила Гошовського щодо вступу до їхніх володінь на Витвиці, виніс рішення на користь останнього. Документ відомий за його облятою у Жидачівському земському суді 16 вересня 1697 р., а також списком у фасцикулі на окремому аркуші (де текст передано дещо повніше)⁴⁴.

«A pry tym byly Swidcy y Sudyi Pan Lenko Starosta Zudaczowskii, Pan Sawa Boiaryn Kr[...] Mysza, Pan woit Zudaczowskii, Pan Chodko Wolkowycz, Pan Mys Didoszycki, Pan Maciy Krechewycki y innych dobrych dosyt bulo pry tomu. A k semu naszemu listu na swidocstwo, kazaly esmy prylozoty naszu peczat. Pod Lit Rozdestwa Chrystowa Tysiacza Czeteresta Dwacciet Semoho Lita».

10) 1428 р., 5 липня – Федір Любартович, розглянувши скаргу пана Дмитра Даниловича «з Роудь» на пана Міка Дідошицького щодо поля й діброви Сяхова, виніс рішення на користь останнього. Акт відомий у пергаментному оригіналі (з колишньої бібліотеки Дідушицьких у Львові, №4), завіреному печаткою із зображенням вершника – литовської «Погоні»⁴⁵. Причому це єдина печатка Федора Любартовича, оригінал якої зберігся до нашого часу⁴⁶. Очевидно, саме її описав О.Однороженко: «В полі печатки іспанський щит, на якому рицар на коні, в правіці тримає меч. Напис по колу: + s dux fedor lubertow»⁴⁷. Варто нагадати, що під час свого правління на Волині у 1386–1393 рр. Федір Любартович користувався іншою печаткою – із зображенням батьківського геральдичного знаку лева⁴⁸. Як бачимо, після втрати Волині син Любарта у власній сфрагістиці замінив «претензійний» галицько-руський територіальний символ на литовський, що свідчив лише про його походження з династії Гедиміновичів.

«А мы есмо на потвержение той рѣчи дали свой лист пану Микови Дѣдошицкому, ѣ печать свою есмо привѣсили к тому то листоу. А при том были свѣдци: пан Дмитръ Ходоровскый, пан Сенко Процевич, пан Грицко из Борьтникъ, пан Иван Коровай, пан Яцко Мошенчич, пан Ивашко з Борьнич, а ѣныхъ досыть добрыхъ при томъ было. Дан лист оу нашемъ дворѣ оу Зоудечевѣ по святомъ апостолѣ Петрѣ оу первый понедѣлокъ, под лѣты Рождества Христова 1000 ѣ 428-го лѣта».

⁴⁴ Зміст обляти акта у Жидачівському городському (!) суді 1696 р. (!) навів З.Радзимінський (див.: *Radzimenski Z.L. Monografia XX. Sanguszków...* – S.24). Текст опублікував О.Купчинський, із доповненнями зі вказаної фасцикулі (див.: *Купчинский О. Забуті та невідомі староукраїнські грамоти...* – С.354–355, №11).

⁴⁵ *Dokumenty pergaminowe...* – ADzied perg III/05 (реґеста з датою 1428.01.19 – найменш вірогідною, див. прим.49). Публікації: АЗР. – Т.І. – С.43–44, №30/III; KDD. – S.XII–XIII, nr V (латиницею); *Головацкий Я.Ф. Памятники...* – С.138–139, №XLI/3, окремо с.46; УГ. – С.109–111, №60; *Пана І. «Жидачівські грамоти»...* – С.304–305, №5.

⁴⁶ *Полехов С.В. Несохранившаяся печать князя Александра Патрикеевича Стародубского // Средневековая нумизматика Восточной Европы. – Вып.6. – Москва, 2017. – С.243, прим.**** (в основному тексті, усупереч наведеним посиланням, печатку віднесено до 1430 р.).

⁴⁷ *Однороженко О. Руські королівські, господарські та князівські печатки XIII–XVI ст. – X., 2009. – С.88, 242, рис.180.* Дослідник посилається на архівні сигнатури всіх оригінальних актів, виданих Федором Любартовичем упродовж 1393–1430 рр., а також підтвердження його документа 1423 р. від 1444 р. (ASang, Perg.62). Однак на початку XX ст., крім грамоти 1428 р., була відома лише одна з чотирьох печаток на грамоті 1411 р. (див.: УГ. – С.78, №43). На прорисовці О.Однороженка печатка з «Погонєю» віднесена до 1393 р. Однак тоді, за даними інвентаря Замойського, Федір Любартович користувався ще печаткою із зображенням лева (див. також прим.48).

⁴⁸ *Полехов С. В. Несохранившаяся печать...* – С.243.

Певне, мається на увазі православне свято апостолів Петра й Павла 29 червня, перший понеділок після якого в 1428 р. припадав на 5 липня⁴⁹.

11) 1430 р., 29 травня – Федір Любартович, розглянувши скаргу пана Дмитра Даниловича «з Роудь» на пана Міка Дідошицького, що той позабирав вепрів у його діброві, виніс рішення на користь останнього та затвердив межі між їхніми маєтками Дідошиччями й Жириявою. Акт зберігся в пергаментному оригіналі (з колишньої бібліотеки Дідошицьких у Львові, №5)⁵⁰. Для нагляду за розмежуванням земель князь вислав «нашого старосту Зоудечевского, пана Ленка с паны на тоую границу».

«А мы есмо на потвержение той границь дали свой листь пану Микови Дѣдошицкому, и печать свою есмо привѣсили к тому то листу. А при том были свѣдци: пан Дмитръ Ходоровскый, пан Клюсь из Вижнянь, пан Сенко Процевич, пан Грицко з Борьтникъ, пан Яцко Мошенчичь, пан Братко из Доульбъ, а иных досеть добрых при томъ было. А то ся дѣяло оу нашемъ дворѣ оу Зоудечевѣ, по Оузнесеней первый понедельник, под лѣты Рожества Христова 1000 й 430 лѣта».

У 1430 р. свято Вознесіння припадало на 25 травня (четвер), а отже наступний понеділок – на 29 травня.

Із грамот Федора Любартовича однозначно випливає, що юрисдикція князя поширювалася на всю територію давнього Жидачівського повіту⁵¹. Правовий статус цього володіння (як і стрийського) був неоднозначним. Звичайно, двоюрідний брат короля не міг обіймати тут уряд пересічного старости, явно стоячи вище за такого. У грамоті 1411 р. (№3) Ленько Зарубич, «воевода» жидачівський, названий серед «слуг» Любартовича; у документах 1413 і 1421 рр. (№6–8) той самий Ленько, тепер «староста» жидачівський – «урядником» («*meum Officialem*») Федора; в акті 1430 р. (№11) князь говорить про Ленька як про «нашого старосту Зудечевского». З іншого боку, повноцінним «удільним» князем, сувереном Жидачева, Федір Любартович також не був. Щоправда в одному з найстарших актів, 1411 р. (№3), він ужив суверенну формулу «Божою милістю». Але це був одиничний випадок, зафіксований лише в одному з десяти документів. Очевидно, князеві вказали на таку «зухвалість», оскільки в актах 1412–1430 рр. формула «Божою милістю» вже відсутня: в їх оригіналах інтитуляція видавця звичайна – «Мы князь Феодоръ Любортовичъ» (№6, 8, 10–11), у латинських перекладах – «Nos (ego) dux Fedor (Theodorus) Luborthowiczъ» (№5, 7, також 2).

⁴⁹ УГ. – С.110. Щодо інших варіантів автор писав: «Радзимінський, датуючи грамоту 22-м лютого, очевидно приймав до уваги католицьке свято Petri ad cathedram, що припадало на це число, див. Монографія ХХ. Sanguszków, с.21. Але в 1428 р. перший після нього понеділок припадав на 23 лютого. Нарешті, поклоніння веригам св. ап. Петра західна церква згадує 1 вересня, а східна – 16 січня, звідки отримуємо ще дві дати – 6 вересня й 19 січня. Останнє свято не належало до числа надто популярних, і датування від нього найбільш сумнівне».

⁵⁰ Dokumenty pergaminowe... – ADzied perg III/04 (переста під правильною датою 1430.05.29). Публікації: АЗР. – Т.І. – С.44, №30/IV; KDD. – S.XIII–XV, nr VI (транслітерація латиницею); Головацький Я.Ф. Памятники... – С.139–140, №XLIИ/4, окремо с.47–48; УГ. – С.115–116, №64 (під правильною датою 29 травня); Пана І. «Жидачівські грамоти»... – С.305–306, №6.

⁵¹ Про локалізацію сіл, згаданих у грамотах, див.: Капраль М. Жидачівський повіт Львівської землі в XVI ст. (За матеріалами поборових реєстрів) // До джерел: Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. – Т.І. – К.; Л., 2004. – С.752–756, табл.1; Пана І. «Жидачівські грамоти»... – С.311–312, табл.1. За сучасним адміністративно-територіальним поділом, ці села знаходяться у Жидачівському і Стрийському р-нах Львівської обл., Рожнятівському й Долинському р-нах Івано-Франківської обл.

Та, головне, нам невідомий жоден надавчий акт Федора Любартовича на земельні володіння. Більше того, права відчуження земель у Жидачівському (як і Стрийському) повіті князь узагалі не мав. Так, 26 жовтня 1416 р. король Ягайло видав грамоту Васькові Тептуковичу, котрою підтвердив і надав йому ряд володінь, у тому числі у Жидачівському повіті («in Zudaczouiensi»)⁵². Що ж до Любартовича, то навіть про надання для свого жидачівського «воеводи» він міг лише *просити* короля. Про це прямо свідчить реґеста документа 1419 р.: «Лист короля Владислава, котрим Ленькові Зарубичу, воеводи жидачівському, записав на Олешові й на Косятині у Жидачівській волості сто гривень на прохання брата, к[нязя] Федора Дубарзовича (?)» («List króla Władysława, którym Lenkowi Zarubiczu, wojewodzie Żydaczowskiemu, zapisał na Oleszowie i na Kosiатыnie w Żydaczowskiej włości sto grzywien na prośbę brata, X. Fedora Dubarzowicza (?)»)⁵³. Варто нагадати, що попередники Федора Любартовича – Федір і Свидригайло Ольгердовичі, – хоч також не були «удільними» володарями, але право відчуження земель у Жидачівському повіті все ж таки мали⁵⁴. Надавчі акти Ягайла згаданим трьом князям, де повинні були прописуватися умови їх володіння Жидачевом, не збереглися. Зате відомий такий документ, виданий королем 9 вересня 1431 р. четвертому князеві-держателєві Жидачева – Земовиту Мазовецькому. Зокрема Ягайло надавав йому «округ *наш* Жидачівський із містечком Долина й селом Гродище у землях Русі» («districtum nostrum Zudaczouiensem cum opido Dolyna et villa Grodziszcze in terris Russie»). При цьому чітко йшлося не про спадкове, а лише пожиттєве («ad tempora sue vite») володіння. Також в акті спеціально зазначалося, що Земовит отримує надання з тими самими правами, як «князь Федюшко нещодавно інший держав і володів» («dux Fyeduschko nuper distinctus tenuit et possedit»)⁵⁵.

Таким чином, уживання терміна «Жидачівське князівство» стосовно володіння Федора Любартовича, а також його попередників і наступника (що можна зустріти в деяких новітніх працях), не зовсім коректне. Упродовж першої половини XV ст. Жидачів з округою, як і раніше, залишався королівським повітом або волостю («districtum nostrum»). Він лише передавався в пожиттєве держання найближчим родичам Ягайла, але так і не перетворився на спадкове удільне князівство, очолюване правителями «Божою милістю» (на зразок, скажімо, Белзького князівства під владою мазовецьких П'ястів).

Нарешті ще одним держанням Федора Любартовича в коронній Русі (а саме в Галицькій землі) було містечко Коропець (біля устя однойменної річки, лівої притоки Дністра). 1 січня 1419 р. слуги Ягайла провели розмежування приватних земель «межи Кутици и межи Полагич», зробивши це «господареским казаниємъ кролевским и князя Федушковымъ». Свідками виступили Петро, суддя перемишльський, «Пашко воевода Коропецкии» і т. д.⁵⁶ Йдеться про сучасні села Кутище й Палагичі (Тлумацький р-н Івано-Франківської обл.), розташовані поблизу Коропця – на протилежному боці Дністра. Відомий також акт від 17 жовтня 1423 р. (в латинському

⁵² AGZ. – T.V. – Lwów, 1875. – S.38–40, nr XXX (за оригіналом). Згадане тут село «Strzelicze in Zudaczouiensi» 22 листопада 1417 р. отримало від Ягайла маґдебурзьке право та статус міста (див.: *Materiały archiwalne wyjęte głównie z metryki litewskiej od 1348 do 1607 r.* / Wyd. A.Prochaska. – Lwów, 1890. – S.24–26, nr 35 (за оригіналом): «villa predicta Strelitze [...] in terra Russie et districtu Zudaczouiensi situata»).

⁵³ «У копії сумаріушу архіву князів Острозьких 1594 р., переписаній у 1786 р., що зберігається в Оссолінеумі під №1924» (див.: *Radziminski Z.L. Monografia XX.Sanguszków...* – S.26, przyp.2).

⁵⁴ *Келембет С. Федір Ольгердович...* – С.159–160; *Його ж. Федір-Федот (Федюшко) Любартович...* – С.23.

⁵⁵ *Materiały archiwalne...* – S.61–63, nr 75 (за списком XV ст.; тут же необхідна поправка в даті).

⁵⁶ УГ. – С.90–91, №49 (за оригіналом). «Виданий документ оу недѣлю оу день святого Василя 1419 року. Дійсно, у цьому році день св. Василя, тобто 1 січня, припадало на неділю».

перекладі з руського оригіналу), в якому «князь Федір Любартович» («dux Ffedor Lubarthowicz») засвідчував, що він, виконуючи розпорядження короля, «виїхавши з містечка Кропця з нашими старцями, і Фрол з Острогів з його старцями» («exiimus de opido Croyecz cum nostris senibus et Frola de Ostrohy cum suis senibus»), розмежував свої коропецькі володіння від земель Фрола⁵⁷. А 6 жовтня 1424 р. в тому ж Коропці, також «за дорученням» («de mandato») «найяснішого Владислава Божою милістю короля польського», Федір Любартович виніс вирок у межовій справі між згаданими власниками Кутища й Полагичів⁵⁸. Зазначимо також, що 8 липня 1427 р. Владислав Ягайло, перебуваючи у Дрогобичі, особисто надав коропецькому костелу «село Дялова у землі Руській і тому окрузі Коропецькому розташоване» («villam Dyalowa in terra Russie et eodem districtu Kropiecensi sitam») – сучасне с. Делева на правому березі Дністра. Тож цілком очевидно, що Коропець, так само, як Жидачів і Стрий, перебував лише в держанні Любартовича, залишаючись суверенною власністю польської корони.

Отже володіннями Федора (Федюшка) Любартовича в межах коронної Русі, що належали йому на праві пожиттєвого держання, були: Стрийський повіт Перемишльської землі⁶⁰; сусідній Жидачівський повіт (у Я.Длугоша під 1403 р. фігурує як самостійна земля – «*terram Zudaczoviensem*»), що пізніше ввійшов до складу Львівської землі⁶¹; віддалений від них дрібний Коропецький повіт, згодом приєднаний до Галицького повіту й землі⁶². Центрами вказаних повітів («*districtus*») були містечка («*oppidum*») Стрий, Жидачів, Коропець, які на той час уже мали самоврядування за маґдебурзьким правом⁶⁴. Варто також зазначити, що на території всіх трьох повітів тогочасні джерела не фіксували укріплених замків («*castrum*»). Стосовно Жидачева відомо, що резиденцією Любартовича тут був його «двір» (а не «город», «град» чи «замок»): більшість своїх грамот князь видав «в нашем дворѣ въ Зоудечевѣ» (у латинських текстах слово «дворѣ» правильно перекладено як «*curia*», і лише в документі №7 явно помилково – як «*castro*»).

До кінця життя Федір Любартович залишався вірним православному віросповіданню, про що свідчив, між іншим, і Я.Длугош під 1431 р. Князь отримав у пожиттєве держання Унівський монастир Успіння Богородиці (нині Свято-Успенська лавра у с. Унів Перемишлянського р-ну Львівської обл.) разом із його селами. Про

⁵⁷ *Radziminski Z.L. Monografia XX. Sanguszków...* – S.26–28 (з дефектного підтвердження Владислава III, 1444 р.); *Dokumenty pergaminowe...* – ASI Sang perg 062 (регеста під 1444.02.21). Документ Любартовича датований неділею напередодні дня св. Луки Євангеліста 1423 р.; тоді вказане свято, 18 жовтня, припадало на понеділок, а попередня неділя, отже – на 17 жовтня, як і вказано в З.Радзимиńskiego.

⁵⁸ Акт також відомий лише за латинським перекладом, підтвердженим Владиславом III 3 квітня 1443 р., а 9 вересня 1721 р. облятованим у Галицькому гродському суді (див.: *Radziminski Z.L. Monografia XX. Sanguszków...* – S.28). Власні імена у цьому перекладі сильно спотворені – пор. руський текст акта 1419 р.

⁵⁹ AGZ. – T.VII. – Lwów, 1878. – S.73, nr XXXVII (за оригіналом).

⁶⁰ Про його територію див.: *Dąbkowski P. Podział administracyjny województwa Ruskiego i Belzkiego w XV w.* – Lwów, 1939. – S.162–166, 316.

⁶¹ Див.: *Ibid.* – S.179–186, 320; *Капраль М. Жидачівський повіт...* – С.746–748.

⁶² Налічував усього кільканадцять поселень в околицях Коропця по обох берегах Дністра (див.: *Dąbkowski P. Podział administracyjny...* – S.53, 245, 322; автор урахував не всі відомі села, зокрема і згадані Кутище та Палагичі).

⁶³ У тодішніх латиномовних актах термін «*oppidum*» означав містечко, тоді як значні міста називалися «*civitas*» (див., напр.: *Dąbkowski P. Podział administracyjny...* – S.204).

⁶⁴ Жидачів був переведений на маґдебурзьке право 24 лютого 1393 р. (див.: MRPS. – Pars IV. – Vol.1. – P.442, nr 7695; Pars IV. – Vol.3. – P.365, nr 362; повний текст: http://agadd2.home.net.pl/metrykalia/MK/0070/PL_1_4_1-070_0849.html, де Жидачів означено навіть як «*civitas nostra*»). Чинність маґдебурзького права («*iure thewtonico*») у Стрию та Коропці зафіксовано у двох актах Ягайла, виданих 8 липня 1427 р. місцевим костелам. Ба більше, на таке право було переведено навіть села, надані цим костелам (посилання див. вище, прим.19, 59).

це відомо з грамоти Ягайла від 31 жовтня 1431 р., де підкреслювалося, що князь Михайло Пінський указану обитель «повинен держати до часу життя» («debet tenere ad tempora vite»), як це робив «щасливої пам'яті найсвітліший володар князь Федько, брат наш найдорожчий» («felicis recordacionis pre[clarus] Princeps Dux Fethko ger[manus] noster carissimus»)⁶⁵. З.Радзимінський намагався довести, що «князь Федько» був братом короля – Федором Ольгердовичем⁶⁶. Але у цьому випадку перекладати слово «germanus» як «рідний брат» навряд чи можна, оскільки навіть Федір Ольгердович був єдинокровним (лише по батькові) братом Ягайла. Останній, як ми бачили, у кількох інших актах також називав своїм братом Федюшка Любартовича. Та, головне, «ктиторство» його над Унівським монастирем підтверджує й місцева традиція, зафіксована в пом'янику обителі⁶⁷. С.Пташицький за даними З.Радзимінського описав Унівський пом'яник так:

«Це рукопис XVIII ст., що становив безсумнівно список із більш давнього. На першому аркуші читаємо:

«Помяни Господи оусопшихъ рабовъ Твоихъ Благовѣрныхъ Князей пановъ Благодѣтелей святыхъ Обители сея. В л а д и с л а в а. – При цьому приписано: Jageńo, ten dał przywilej na dobra Uniowowi 1401.

Ф е о д о р а. – Xzę Lubartowicz, pierwszy fundator tego monasteru Uniowskiego A. 1400. Zygmunt August potwierdził prawa 1554.

Stefan 1564 (?).

Wladyslaw IV, 1634» і т.д. На арк.2 знаходимо:

1400. Родъ князя Феодора Любарта.

Феодора Димитрія Агрипину Анастасію (далі під кожним із цих імен у стовпчиках записано ще по 8 імен – С.К.)

Родъ князя Олгерда (далі кілька десятків імен – С.К.)

Місця, надруковані розрядкою, у рукопису написані кіновар'ю»⁶⁸.

Імена Федора, Дмитра, Агрипини та Анастасії відносяться до самого Федора Любартовича, його батька (у хрещенні Дмитра), першої дружини Любарта Агрипини та дружини Федора Анастасії (вони вказані також у Самбірському пом'янику)⁶⁹. Те, що у заголовку князя Федора названо «Любартом», а не «Любартовичем», – явна помилка переписувача XVIII ст. Принаймні таке читання не може розглядатися як доказ існування «Любарта-Федора Ольгердовича» (версія З.Радзимінського) хоча б тому, що рід князя Ольгерда далі вписано окремо від роду князя Федора.

⁶⁵ AGZ. – Т.ХІV. – Lwów, 1889. – S.287, nr 2224. Тут уписано грамоту Владислава Ягайла, де монастир помилково названо «monasterium Ywnewo», а рік видачі вказано 1443-й. Насправді до 1443 р. (1 вересня) відноситься акт Владислава III, облятований безпосередньо перед актом його батька, де правильно фігурує «monasterium Ynuewo». Грамота Ягайла видана 31 жовтня у Саноку, де король після смерті Федора Любартовича був 2–3 листопада 1431 та 28 жовтня 1433 рр. Але 31 жовтня 1433 р. він перебував уже в «Besko» (див.: Gąsiorowski A. Itinerarium króla Władysława Jagielly: 1386–1434. – Warszawa, 1972. – S.92, 95). Правильну дату акта встановив ще З.Козицький (див.: *Kozicki Z.D. W sprawie rodowodu X.X. Sanguszków.* – S.117).

⁶⁶ *Radziminski Z.L. Monografia XX. Sanguszków...* – S.16–19, 40, 49.

⁶⁷ Про Унівський пом'яник, нині, здається, втрачений, див.: *Мицько І. Давній Унівський пом'яник // Actes testamentibus: Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича.* – Л., 2011. – С.481–482.

⁶⁸ Болеслав-Юрій II, князь всей Малої Руси. – Санкт-Петербург, 1907. – С.203–204 (доповнення С.Пташицького до статті А.Куніка). Факсимільну копію поминання роду Федора Любартовича опублікував К.Стадницький. Тут чітко читається: «Родъ князя Феодора Лобарта» (див.: *Stadnicki K. Synowie Gedymina.* – Т.ІІ. – Lwów, 1853. – Вклейка після s.260). Згадані в польських приписках документи – привілей Ягайла 1401 р. та підтвердження Сигізмунда Августа 1554 р., – віднайти не вдалося, хоча ми переглянули всі регести актів Коронної метрики за 1554 р., що містяться у книгах 83–86. Можливо, дату підтвердження у приписці вказано помилково.

⁶⁹ *Мицько І. Монастирські пом'яники про походження ктитора Унівського монастиря князя Федора Любартовича // Статті, написані після вигнання з Інституту українознавства НАН України.* – Л., 2000. – С.3–4.

Федір Любартович навряд чи міг бути засновником Унівського монастиря, який точно існував на 13 жовтня 1395 р. (коли Ягайло видав акт у Глинянах «против монастиря Унейова»), а можливо навіть у 1307 р.⁷⁰ Отже дописані в пом'янику слова «*pięwszy fundator*» слід розуміти в тому сенсі, що Любартович був не засновником, а першим (радіше одним із перших) благодійником, «ктитором» обителі⁷¹.

Рід «князя Федушчака Любартовича» було вписано також до пом'яника, який за певними ознаками належав Спасо-Преображенському монастиреві біля Старого Самбора в Перемишльській землі (сучасне с. Спас Старосамбірського р-ну Львівської обл.)⁷². Очевидно, Любартович був благодійником і цього православного осередку.

Наприкінці липня 1431 р., під час походу на Волинь, король Ягайло надав князеві Федюшку його давню отчину – Володимир із повітом, перед тим спалений польським військом. Цей факт навряд чи надто порадував старого князя, котрий уже за місяць помер. Хоча Федір Любартович і був одружений з якоюсь Анастасією, дітей після нього не залишилося, і всі свої володіння та майно він заповів королю⁷³. Держання Любартовича в коронній Русі дуже скоро було передано іншим особам. Нагадаємо, уже 9 вересня 1431 р. Ягайло записав Жидачівський повіт на пожиттєвому праві, як «князь Федюшко недавно інший держав і володів», своєму племінникові (від сестри) Земовиту V, князеві мазовецькому (помер 1442 р.). А 21 жовтня 1431 р. король польський, підтримавши ініціативу «мужнього Закліки або Тарла з Щекарович рицаря нашого» («*strenui Zaklika alias Tharlo de Sczekarzowicze militis nostri*»), дозволив йому «місто чи містечко зване Стриг (так!) над річкою Стриг іменованою в окрузі Дрогобицькому» («*cinitatem sen oppidum dictum Stryg super flumine Stryg nuncupato in districtu Drohobicensi*») «правом німецьким маґдебурзьким наново осадити» («*iure theutonico maidemburgensi de novo locandi*»)⁷⁴. Звідси видно, що незадовго перед тим, можливо ще за життя Федора Любартовича, Стрий зазнав руйнування, унаслідок чого був навіть «тимчасово приписаний» до сусіднього Дрогобицького повіту.

REFERENCES

1. Aleksandrovych, V. [1995]. *Ukrainske maliarstvo XIII–XV st.* Lviv. [in Ukrainian].
2. Gagua, R. [2009]. *Grynvald v istochnikakh: "Khronika konfliktu Vladislava, korolya Polshi, s krestonostsami v god Khristov 1410"*. Pinsk. [in Russian].
3. Dąbkowski, P. [1939]. *Podział administracyjny województwa Ruskiego i Betzkiego w XV w.* Lwów. [in Polish].
4. Długosii, J. [1997]. *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Liber X et liber XI: 1406–1412.* Varsaviae. [in Latin].
5. Gąsiorowski, A. [1972]. *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386–1434.* Warszawa. [in Polish].
6. Kelembet, S. [2017]. Fedir Olherdovych, kniaz kobrynskyi, ratsenskyi ta zhydachevskyi. *Ukraina Lithuanica: studii z istorii Velykoho kniazivstva Lytovskoho*, 4, 146–170. [in Ukrainian].
7. Kelembet, S. [2018]. Fedir-Fedot (Fediushko) Liubartovych, kniaz lutskyi i volodymyrskyi, derzhavtsia siverskyi. *Siverianskyi litopys*, 6, 13–36. [in Ukrainian].
8. Kupchynskyi, O. [1997]. Zabuti ta nevidomi staroukrainski hramoty XIV – pershoi polovyny XV st. *Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka u Lvovi*, 233, 333–359. [in Ukrainian].
9. Kuzmin, A.V. [2011]. Titulovannaya znat Velikogo knyazhestva Litovskogo v "Velikoj vojne" 1409–1411 gg. protiv

⁷⁰ Мицько І. Давній Унівський пом'яник. – С.480.

⁷¹ У 1449 р. шляхтич Сенько Лопатич з Осталовичів виступив у суді проти князя Михайла Ольшаницького (Пінського), заявивши, що Унівський монастир із давніх часів («*ab antiquis temporibus*») опікали його предки («*habuerunt in tutoria*») (див: AGZ. – Т.XIV. – S.286, nr 2224).

⁷² Мицько І. Монастирські пом'яники... – С.3–4; *Його ж.* Правові підстави володіння князем Любартом спадщиною Романовичів // Старий Луцьк. – Вип.V. – Луцьк, 2009. – С.34–35. Цей пом'яник виявив А.Петрушевич у складі обкладинок до двох книжок. У 2005 р. його відреставровано.

⁷³ *Келембет С.* Федір-Федот (Федюшко) Любартович... – С.24–25.

⁷⁴ *Prochaska A.* Historia miasta Stryja. – Lwów, 1926. – S.194–196, nr 1 (текст у підтвердженні Сигізмунда Августу 1563 р., оригінал якого зберігався в архіві Стрия), 4–5 (польський переказ змісту).

- Tevtonskogo ordena. *Vialikae kniastva Litovskae i iaho susedzi v XIV–XV st.: Sapernitstva, supratsovnitstva, uroki*. Minsk, 26–75. [in Russian].
10. Mytsko, I. (2011). Davnii Univskiy pomianyuk. *Actes testantibus: Yuvileinyi zbirnyk na poshanu Leontii Voityvycha / Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 20, 479–495. [in Ukrainian].
 11. Mytsko, I. (2000). Monastyrski pomianyky pro pokhodzhennia kytora Univskoho monastyria kniazia Fedora Liubartovycha. *Statti, napysani pislia vyhnannia z Instytutu ukraїnoznavstva NAN Ukraїny*, 3–5. Lviv. [in Ukrainian].
 12. Odnorozhenko, O. (2009). *Ruski korolivski, hospodarski ta kniazivski pechatky XIII–XVI st.* Kharkiv. [in Ukrainian].
 13. Papa, I. (2012). "Zhydachivski hramoty" kniazia Fedora Liubartovycha: problema avtentychnosti. *Kniazha doba: istoriia i kultura*, 6, 291–314. [in Ukrainian].
 14. Polechov, S.V. (2017). Nesokhranivshayasya pechat knyazya Aleksandra Patrikeevicha Starodubskogo. *Srednevekovaya numizmatika Vostochnoj Evropy*, 6, 236–244. [in Russian].
 15. Tęgowski, J. (1999). *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*. Poznań; Wrocław. [in Polish].

Stanislav Kelembet

Candidate of Historical Sciences (Ph. D. in History), Docent,
 Doctoral Student at Institute of History of Ukraine NAS of Ukraine
 (Research Sector of the History of Kyivan Rus)
 (Kyiv, Ukraine), stas.kelembet@gmail.com
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2174-627X>

Prince Fedir (Fediushko) Liubartovych: Possessions in Crown Rus and Their State and Legal Status

Abstract. The aim of the study is coverage of the conditional "second period" of Fedir Liubartovych's life, which he spent mainly on the Rus lands of Kingdom of Poland (approximately 1406/1407–1431); the establishment of the structure of the prince's possessions, as well as the determination of their state and legal status. **The methodological basis** of the study includes the principles of historicism, science, objectivity and consistency. Such general and special methods as analysis, synthesis, historical-chronological, comparative-historical, historical-systemic, internal and external criticism of sources, comparative textology were also used. **Scientific novelty.** In the study, a maximum of information relating to the studied period of the biography of Fedir Liubartovych was collected, analyzed and systematized; a complete and critically verified list of "zhydachivski letters" was compiled (including the use of some unpublished texts contained in the Crown Metric); the state-legal status of possessions belonging to Liubartovych in the territory of Kingdom of Poland was determined. **Conclusions.** Relations of Fedir Liubartovych with his cousin, King Władysław Jagiełło, in the first third of the 15th century (unlike the end of the fourteenth century) were stably benevolent. Most likely, in 1406–1407, Liubartovych received worthy possessions within Kingdom of Poland, namely the towns of Stryi, Zhydachiv and Koropets with their county districts (districtus). However, these were not full-fledged specific principalities, but only lifelong possessions (tenuta), that could be transferred to the close relatives of Władysław Jagiełło. Within them, Liubartovych had the right to jurisdiction over local feudal lords, however, he could not grant land ownership, because the Polish king was the owner of these lands. That is to say, the term "Duchy of Zhydachiv", which can be found in modern literature, is not entirely correct. Fedir Liubartovych remained faithful to Orthodoxy all his life. The prince was officially the holder and kytor of the Univ Monastery. And after his death, his name was included in several Orthodox commemoratives.

Keywords: Fedir Liubartovych, Władysław Jagiełło, Stryi, Zhydachiv, Koropets, zhydachivski letters, life possession.